Ніна Аль-Хадрамі

РОЛЬ МІСТ ЯК ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

Як відомо з наукових джерел, місто – це історично сформована природно-соціо-економічна територіальна система, що є організуючим центром у розвитку навколишніх територій та характеризується багатофункціональністю, динамізмом функціонування, концентрацією виробництва та населення, що закріплене національним законодавством у відповідності з особливостями господарського розвитку даної території [2; 4].

Як соціокультурне явище де зосереджується певний арсенал інформації, сполучаються різні сфери діяльності, що сприяє росту в культурі, науці, економіці, політиці місто створює сприятливі умови для розвитку суспільства. Все це фіксується і зосереджується в містах у вигляді історико-культурної спадщини, писемної історичної пам'яті народів і країн та особливого «бетонного архіву» людства, що зберігає кожне місто. В цьому полягає величезна цінність міста як надзвичайно складного витвору людини, але чим місто стає складнішим, тим більше ускладнюється знання про нього.

Крім того, місто передбачає комунально-господарський комплекс, містобудівельну систему, що вимагає у його забудові діяльності багатьох науковців різних сфер, які розуміють місто як багатогранний науковий об'єкт, що впливає на територіальну організацію суспільства й на цивілізаційні процеси. Нові міста на обличчі планети з'являлись і з'являються постійно, принаймні протягом останніх десяти тисяч років, відбувається прогресуюче зростання міської мережі. З двох перманентних процесів планетарного масштабу – зародження нових міст і втрата міських функцій та, так би мовити, «міського обличчя» іншими поселеннями, переважає, вочевидь, перший [7, с. 72].

Крім того, міста є основним фактором територіального поділу праці, що охоплює різні території зі сполученням ресурсів в специфічних географічних умовах. Міста, що виникають, «розподіляють» поміж собою обов'язки, набуваючи певної спеціалізації. Являючи собою ланки одного ланцюга системи розселення, вони різняться розмірами, функціями, властивостями середовища, виглядом та віком, що робить їх надзвичайно цікавими об'єктами для вивчення [1; 2].

Основними складовими міста є населення, економічна база та сфера життєзабезпечення. Населення – головна складова підсистема будь-якого міста, що визначає організацію і параметри всіх інших підсистем. Чисельність населення недарма завжди була однією з основних характеристик при наданні поселенню статусу міста, оскільки саме населення є тим активним і найбільш рухливим як у просторі, так і у часі елементом, що здатний перебудовувати структурну та функціональну

організацію інших підсистем міста, але ця ознака є кількісною. Ще одна з основних характеристик міського населення – зайнятість переважної більшості мешканців міста поза сільським господарством – є якісною ознакою [3; 6].

Економічна база міста охоплює містоутворюючі й містообслуговуючі галузі. Містоутворюючі галузі характеризують його спеціалізацію, роль в територіальному поділі праці, роботу певного міста на задоволення потреб країни, регіону, його прилеглих територій. Містообслуговуючі галузі існують для задоволення потреб самого міста, його населення. Вони виробляють продукцію або послуги, що споживаються містом або в його приміською зоною. Одні і ті ж галузі виробництва і сфери послуг у різних містах і, відповідно, в різних умовах можуть бути як містоутворюючими, так і містообслуговуючими. Сьогодення розвитку міст підтверджує думку про те, що економічна база міста може формуватись не тільки на основі розвитку промислового виробництва, але й на основі галузей невиробничої сфери, що створюють основу для подальшого розвитку.

Сфера життєзабезпечення містить в своїй структурі різноманітні галузі виробничої та соціальної інфраструктури, що забезпечують життя населення і функціонування економічної бази.

До своєрідних особливостей міста, фундаментальних його ознак як природно-соціо-економічної спільності, завдяки яким воно посідає таке важливе місце в територіальній організації суспільства, відносять його урбаністичну концентрацію і багатофункціональність [6; 8].

Міську багатофункціональність розуміють не тільки у виробничому аспекті, а більш широко, охопивши всі види людської діяльності. Кожне, навіть найменше, місто з периферійного сільського району, що не має виробничої багатофункціональності та розвиненої інфраструктури, залишається втіленням багатофункціональності цілого району, що його оточує, виконуючи управлінські, торгівельні, культурні, освітні та інші функції. Місто не може існувати без свого оточення. Воно пов’язане з ним, використовує ресурси оточуючого району, покликане обслуговувати цей район, а для цього його функціональна структура повинна бути розвиненою. Отже, багатофункціональність – це не просто ознака, це призначення міста [6].

До переліку основних функцій міст належать: демографічна, виробнича, адміністративно-управлінська, комплексна соціальна функція (вміщує культурно-освітню, охорони здоров’я, комунально-господарську та ін.), торговельно-розподільча, транспортна, рекреаційна та природоохоронна. Ці функції відображають основні сфери життєдіяльності городян та сутнісно розкривають особливості міського середовища. Кожна з міських функцій є багатоваріантною за формою та інтенсивністю свого прояву, однак, в різних природних та суспільних умовах їх зміст залишається незмінним.

Отже, міста з'являлись у різні історичні часи з різних причин: як результат торгівлі, розвитку промислів та промисловості, як наслідок потреб в обороні й спрямованої державної політики; вони виникають на новоосвоєних територіях та у результаті переходу невеликих поселень до категорії міст. Багатофункціональність дозволяє повніше використовувати елементи потенціалу міста: географічне положення, специфічне середовище, розвинену інфраструктуру, кваліфіковані кадри, виробничі фонди тощо.

Список використаних джерел

1. Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до економічної і соціальної географії: підручник. Київ: Либідь, 1996. 320 с.
2. Города и системы расселения / под ред. Г. Н. Фомина. Москва: Высшая школа, 1981. 138 с.
3. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні. Львів: Світ, 1997. 262 с.
4. Коваленко П. С. Міста України та перспективи їх розвитку. Київ: Наукова думка, 1976. 47 с.
5. Коваленко П. С. Развитие городов. Київ: Наукова думка, 2018. 299 с.
6. Лаппо Г. М. География городов. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. 480 с.
7. Матюшин Г. Н. Археологический словарь. Москва: Просвещение, 1996. 304 с.
8. Міста України: довідник / під ред. А. І. Івченка. Київ: Картографія, 1999. 135 с.

Тетяна Андрущук

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Зміна суспільних пріоритетів, модернізація національної системи освіти на засадах особистісно орієнтованого підходу об'єктивують необхідність посилення уваги до створення в сім'ї та закладах дошкільної освіти сприятливих умов для розвитку творчої, самодостатньої, життєздатної особистості з розвиненим почуттям самовартісності, позитивного самоставлення.

Створення законодавчої бази для забезпечення захисту прав дитини на особистісний розвиток підтверджує підвищену увагу держави до проблем формування ціннісного ставлення до дитини дошкільного віку. Так, Законом України «Про дошкільну освіту», «Конвенцією ООН про права дитини», Законом України «Про охорону дитинства», «Базовим компонентом дошкільної освіти», визначено, що забезпечення особистісного розвитку дітей є обов'язком для держави та суспільства.